

**Θέσεις του έργου LIFE DEBAG για τη μείωση της χρήσης πλαστικής σακούλας
και την εναρμόνιση με την Οδηγία 2015/720,
όπως κατατέθηκαν στην ΕΙΔΙΚΗ ΜΟΝΙΜΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ της Βουλής των Ελλήνων στις 7.12.2016**

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, λόγω των περιβαλλοντικών επιπτώσεων τους, οι λεπτές (πάχους 15 έως 50 μικρόμετρων), πλαστικές σακούλες, έχουν αποτελέσει αντικείμενο διαλόγου και προβληματισμού. Οι πλαστικές σακούλες ακόμα κι αν απορριφθούν σωστά, λόγω της κατασκευής τους (μικρό βάρος, σχήμα) διαφεύγουν εύκολα από κάδους και ΧΥΤΑ και με τη βοήθεια του ανέμου, της βροχής και, κυρίως, των ποταμών, καταλήγουν συχνά στο θαλάσσιο περιβάλλον. Εκεί προκαλούν πολυάριθμες επιπτώσεις, όπως θανάτωση λόγω εμπλοκής/κατάποσης της θαλάσσιας άγριας ζωής, χημική επιμόλυνση της θαλάσσιας ζωής από τα μικροπλαστικά που αποτελούν τα προϊόντα διάσπασης των σακουλών και άλλων πλαστικών, ασφυξία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, μεταφορά ξενικών ειδών, υποβάθμιση των ακτών κ.α. Ως εκ τούτου, από πλευράς περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κρίνεται απολύτως δικαιολογημένη τόσο η αναβάθμισή τους στην περιβαλλοντική ατζέντα, όσο και ο αυξανόμενος αριθμός υποστηρικτών του περιορισμού της χρήσης τους.

Οι λεπτές, ελαφριές, μίας-χρήσης πλαστικές σακούλες έχουν πλέον και μετά από την ομόφωνη γνώμη της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας ενοχοποιηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ όλο και σε περισσότερες χώρες έχει ξεκινήσει η εφαρμογή νομοθεσιών που στοχεύουν στη μείωση της χρήσης τους, όπως επιβολή χρέωσης, επιβολή τέλους ανά πλαστική σακούλα ή πλήρης κατάργησή τους με ιδιαίτερα σημαντικά αποτελέσματα.

Η άμεση κατάργηση της λεπτής πλαστικής σακούλας μίας χρήσης, παρότι είναι το πλέον ενδεδειγμένο μέτρο από περιβαλλοντικής πλευράς και πρέπει να είναι ο τελικός στόχος της εναρμόνισης σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, δεν είναι εύκολο να εφαρμοστεί άμεσα εξαιτίας, κυρίως, της ισχυρής εξάρτησης του καταναλωτή από αυτήν ως μέσο μεταφοράς. Για την αλλαγή της περιβαλλοντικής κουλτούρας του καταναλωτή, απαιτείται μία σειρά

δράσεων/εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Σημαντική συνιστώσα αυτών των εκστρατειών είναι τα εκπαιδευτικά προγράμματα σε Α' βάρθμια και Β' βάρθμια εκπαίδευση.

Η εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2015/720 (90 σακ/κατ/έτος το 2019 και 40 σακ/κατ/έτος το 2025) απαιτεί την εφαρμογή άμεσων και αποτελεσματικών μέτρων, πέραν των πιο πάνω αναφερθέντων, με σκοπό την άμεση μείωση της κατανάλωσης της λεπτής πλαστικής σακούλας και την επίτευξη των στόχων της Οδηγίας. Η ανάγκη της άμεσης εφαρμογής μέτρων που στοχεύουν στη μείωση της κατανάλωσης της πλαστικής σακούλας είναι επιτακτική στην Ελλάδα, όπου η ετήσια κατανάλωση δεν είναι επί του παρόντος απόλυτα μετρήσιμη και εκτιμάται σε 242 σακ/κατ. (ΕΕ 2010) 200 σακ/κατ. (Βιομηχανία πλαστικών 2015), 363 σακ/κατ. (ΙΕΛΚΑ 2015), ~500 σακ/κατ. (ΟΕΑ, 2012) μια βάση εκκίνησης πολύ υψηλή αναφορικά με τους στόχους της Οδηγίας. Σημειώνεται ότι ακόμα και με τα στοιχεία της ΕΕ που εκτιμώνται ως χαμηλότερα της πραγματικής κατανάλωσης, η Ελλάδα κατέχει μία εκ των υψηλότερων θέσεων, σχεδόν 1,5 φορά υψηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο των 175 σακ/κατ. Με βάση αυτά τα στοιχεία, για να εναρμονιστεί η Ελλάδα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2015/720, πρέπει να οδηγηθεί σε πολύ υψηλά ποσοστά μείωσης της κατανάλωσης της λεπτής πλαστικής σακούλας, της τάξης του 63-75% έως το 2019, και του 84-90% έως το 2025.

Η χρέωση της πλαστικής σακούλας μίας χρήσης, με τη μορφή ενός ανταποδοτικού τέλους, είναι ένα μέτρο το οποίο, όπου έχει εφαρμοστεί έχει αποδώσει άμεσα σημαντική μείωση της κατανάλωσης.

Χρηματικό ύψος του ανταποδοτικού τέλους επί της πλαστικής σακούλας

Το ύψος του τέλους προτείνεται να κυμαίνεται από 0,05€ έως 0,10€ ανά τεμάχιο πλαστικής σακούλας, με τους περισσότερους από τους εταίρους να προτείνουν την υψηλότερη τιμή (0,10€). Το προτεινόμενο εύρος τιμής του τέλους, αν και είναι ένα από τα χαμηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντική μείωση της κατανάλωσης της λεπτής πλαστικής σακούλας. Σημειώνεται ότι με βάση τη διεθνή εμπειρία, η αποτελεσματικότητα του μέτρου του τέλους είναι ανάλογη του ύψους του. Προτείνεται το

τέλος να διατηρηθεί χρονικά και πέραν της επίτευξης των στόχων της Οδηγίας, ενώ επιπλέον προτείνεται να διερευνηθεί η δυνατότητα μη επιβολής ΦΠΑ πάνω στο τέλος. Απαραίτητο είναι η επιβολή του τέλους να συνοδευτεί από μια ευρεία εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, ώστε να μην θεωρηθεί από τον καταναλωτή ως ένας επιπλέον φόρος.

Συνοδά μέτρα της εφαρμογής του ανταποδοτικού τέλους επί της πλαστικής σακούλας

Η θεσμοθέτηση της εφαρμογής τέλους θα πρέπει να συνοδεύεται από δέσμη μέτρων τα οποία να βοηθούν στην αλλαγή της συμπεριφοράς του καταναλωτή. Προτείνονται τα ακόλουθα:

- να τεθεί ανάλογο τέλος στις χάρτινες σακούλες μεταφοράς μιας χρήσης, οι οποίες επίσης παρουσιάζουν υψηλό ανθρακικό αποτύπωμα,
- χρέωση της κομποστοποιήσιμης σακούλας με το μισό τέλος της λεπτής πλαστικής σακούλας λόγω του επιπλέον κόστους παραγωγής της
- να υπάρχουν υποχρεωτικά σε όλα τα σημεία πώλησης του λιανεμπορίου εναλλακτικά μέσα μεταφοράς προϊόντων, τα οποία θα πωλούνται (πάνινες τσάντες, πλαστικές σακούλες πολλαπλών χρήσεων, διχτάκια),
- να συμφωνηθούν εθελοντικές συμφωνίες για επιβράβευση των καταναλωτών που χρησιμοποιούν καθόλου ή πολύ λίγες σακούλες μεταφοράς μιας χρήσης,
- να δοθούν συγκεκριμένα κίνητρα – αντικίνητρα για την ουσιαστική ενεργοποίηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς την κατεύθυνση της μείωσης της κατανάλωσης της πλαστικής σακούλας
- να προωθηθούν συγκεκριμένες πολιτικές ώστε να ενισχυθεί η Διαλογή στην Πηγή (ΔσΠ) των οργανικών υλικών, η οποία συμβάλει στη δραστική μείωση της χρήσης της πλαστικής σακούλας ως σακούλα συλλογής των οικιακών απορριμμάτων
- στις περιπτώσεις που δεν μπορεί να αποφευχθεί η χρήση της πλαστικής σακούλας να δίνεται η δυνατότητα χρήσης κομποστοποιήσιμης σακούλας.

- Να δοθούν αντικίνητρα για τις πλαστικές σακούλες, που εξαιρούνται από την Οδηγία (μικρότερες του πάχους των 15 μικρών και μεγαλύτερες των 50 μικρών)

Φορέας είσπραξης του τέλους

Η επιβολή του τέλους επί της πλαστικής σακούλας θα πρέπει να είναι οριζόντια και να εφαρμοστεί στο σύνολο των σημείων λιανικής πώλησης. Η τελική διαχείριση του τέλους θα πρέπει να γίνει από φορέα που έχει τη διαχειριστική ικανότητα και τη θεσμική αρμοδιότητα έτσι ώστε αυτό να είναι ανταποδοτικό προς την κοινωνία, ενώ ο κύριος άξονας δραστηριοποίησης του να είναι η περιβαλλοντική διαχείριση και προστασία. Το Πράσινο Ταμείο και ο Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης (Ε.Ο.ΑΝ) θα μπορούσαν, να εξετασθούν ως υποψήφιοι φορείς διαχείρισης του τέλους, υπό τις προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν. Στην περίπτωση κατά την οποία το Πράσινο Ταμείο αποτελέσει τον διαχειριστικό οργανισμό του τέλους, θα πρέπει να υπάρξει μια ειδική ρύθμιση, με βάση την οποία τα εισπραχθέντα τέλη θα οδηγούνται αποκλειστικά για την υποστήριξη των δράσεων της μείωσης της λεπτής πλαστικής σακούλας και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την χρήση της.

Χαρακτήρας τέλους

Κύρια συνισταμένη στο έργο LIFE DEBAG είναι η αξιοποίηση του εισπραχθέντος τέλους προς την κατεύθυνση της μείωσης της πλαστικής σακούλας καθώς και της περιβαλλοντικής προστασίας, διαχείρισης και αποκατάστασης και ως εκ τούτου προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας. Επί της βάσης αυτής προτείνεται να θεσμοθετηθούν τα παρακάτω:

- εκτεταμένα προγράμματα/εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για το θέμα με στοχευμένο περιεχόμενο ώστε να αποκτηθεί περιβαλλοντική συνείδηση και να «απεξαρτηθεί» ο καταναλωτής από τη μίας-χρήσης πλαστική σακούλα,

- περιβαλλοντικά προγράμματα, με κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, προσαρμοσμένα σε μαθητές Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης
- ενίσχυση της έρευνας σε Πανεπιστήμια, Ερευνητικά Κέντρα και Ινστιτούτα όσον αφορά σε νέα υλικά φιλικά προς το περιβάλλον, νέες περιβαλλοντικές πρακτικές, νέες τεχνολογίες απορρύπανσης του χερσαίου και κυρίως του θαλάσσιου περιβάλλοντος
- επιστροφή μέρους του τέλους στους καταναλωτές με τη μορφή παροχής εναλλακτικών μέσων μεταφοράς προϊόντων πολλαπλής χρήσης
- υλοποίηση έργων καθαρισμού ακτών και θαλασσιών περιοχών επιβαρυμένων από απορρίμματα πλαστικής σακούλας
- ενίσχυση των υποδομών ανακύκλωσης σε Δήμους της χώρας.

Όλα τα μέτρα πολιτικής για τη δραστική μείωση της κατανάλωσης της πλαστικής σακούλας θα πρέπει να αξιολογηθούν από την πολιτεία και με βάση την ελαχιστοποίηση των πιθανών επιπτώσεών τους στη βιομηχανία πλαστικού και τη διασφάλιση των σχετιζόμενων θέσεων εργασίας. Προς αυτή την κατεύθυνση προτείνονται οι επόμενες δυνατότητες της βιομηχανίας για αύξηση της παραγωγής προϊόντων ή η επιδότηση της βιομηχανίας, όπως: (α) η παραγωγή κομποστοποιήσιμων σακουλών, (β) η παραγωγή πλαστικών ή κομποστοποιήσιμων σακουλών για την αποκομιδή των απορριμμάτων και την χωριστή διαλογή των οργανικών, (γ) η παραγωγή πλαστικών σακουλών και τσαντών πολλών χρήσεων, και (δ) η επιδότηση της βιομηχανίας από άλλες αναπτυξιακές χρηματοδοτήσεις για νέες παραγωγικές διαδικασίες (π.χ. παραγωγή και μεταποίηση κομποστοποιήσιμης πρώτης ύλης). Οι προηγούμενες προτεινόμενες δυνατότητες θα αντισταθμίσουν ικανοποιητικά τις τυχόν απώλειες από τη μείωση της παραγωγής της λεπτής πλαστικής σακούλας μίας χρήσης.

Ένας εκ των εταίρων του Έργου LIFE DEBAG (TERRA NOVA Ε.Π.Ε.) προτείνει την ενίσχυση της βιομηχανίας πλαστικού με επιστροφή τμήματος του τέλους σε αυτή (0,01€ έως 0,025€ για τέλος 0,05€) και μόνο για μια περίοδο 3 ετών από την έναρξη εφαρμογής του μέτρου του τέλους και όχι αργότερα από την 31/12/2019 (ημερομηνία επίτευξης του στόχου κατανάλωσης

90 σακ/κατ/έτος σύμφωνα με την Οδηγία). Αυτό προτείνεται προκειμένου να μπορέσει η βιομηχανία να μεταβεί ομαλά στην επόμενη κατάσταση και να μην τεθεί σε κίνδυνο η βιωσιμότητα της γεγονός που θα είχε επιπτώσεις αφενός στις υφιστάμενες θέσεις εργασίας και αφετέρου στο ποσοστό συμμετοχής της στο ΑΕΠ της χώρας. Η επιστροφή αυτή προτείνεται να γίνει μέσω της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας ή άλλου αντίστοιχου φορέα, είτε ως επιδότηση διατήρησης του αριθμού του υφιστάμενου προσωπικού (με την προϋπόθεση της απόδειξης ότι η βιομηχανία δεν έχει προχωρήσει σε μείωση του), είτε ως χρηματοδοτική ενίσχυση της βιομηχανίας για την πραγματοποίηση Έρευνας & Ανάπτυξης καινοτόμων μέσων μεταφοράς εναλλακτικών της λεπτής πλαστικής σακούλας.

Παρακολούθηση των μέτρων

Η νομοθετική ρύθμιση για την εναρμόνιση με την Οδηγία 2015/720 θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα εκτεταμένο και ορθά συγκροτημένο Εθνικό Πρόγραμμα παρακολούθησης της λεπτής πλαστικής σακούλας τόσο σε επίπεδο κατανάλωσης (π.χ. με καταγραφή της χρησιμοποιούμενης πρώτης ύλης) όσο και σε επίπεδο ρύπανσης των θαλασσιών και υδάτινων οικοσυστημάτων. Σημειώνεται ότι το κόστος υλοποίησης του Προγράμματος παρακολούθησης προτείνεται να καλυφθεί από την είσπραξη του τέλους. Το Πρόγραμμα παρακολούθησης θα αναπτύξει συνέργειες με τα προγράμματα παρακολούθησης για τη συνεχή εκτίμηση της περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων του άρθρου 11 του Ν. 3983/2011 (Α' 144) (ΦΕΚ 3799/25-11-2016) και συγκεκριμένα για τον Περιγραφέα 10 (Descriptor 10) (Θαλάσσια απορρίμματα). Η εφαρμογή του Προγράμματος παρακολούθησης θα εξάγει το σύνολο των απαιτούμενων στοιχείων για την αξιόπιστη αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των θεσμοθετημένων μέτρων. Βάσει των αποτελεσμάτων αυτής της αξιολόγησης θα εξεταστεί η πιθανή τροποποίηση ή/και βελτίωση των σχετικών μέτρων. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται να εξετασθεί η ενδεχόμενη πλήρης απαγόρευση της λεπτής πλαστικής σακούλας μίας χρήσης το 2020.